

jubileji

dr. hamdija
Čemerlić

dvadeset godina univerziteta u sarajevu

Univerzitet u Sarajevu osnovan je Zakonom o Univerzitetu od 11. septembra 1949. a osnivačka skupština Univerziteta održana je na današnji dan*) iste godine. To je, u stvari, datum koji označava početak rada Univerziteta u Sarajevu.

Poslije oslobođenja naša Republika bila je u veoma teškom položaju. Opustošena zemlja tokom drugog svjetskog rata morala je učiniti izvanredne napore da se ove posljedice što prije otklone i da se postave čvrsti osnovi za opšti razvitak naše Republike. Potražiti od uvjerenja da su visokostručni kadrovi neophodni za uspješnije ostvarenje ovih zadatka, organi Republike, uz velike materijalne žrtve, pristupili su, odmah nakon oslobođenja, osnivanju fakulteta, visokih i viših škola.

U svom 20-godišnjem radu Univerzitet u Sarajevu postigao je vidne rezultate, priznate i poznate u široj javnosti i, unatoč brojnim poteškoćama, uz podršku svih društvenih faktora, postao je značajna snaga našeg društvenog razvoja. Svojim cjelokupnim dosadašnjim radom Univerzitet je doprinio, u dobroj mjeri, afirmaciji SR Bosne i Hercegovine ne samo u okviru jugoslovenske zajednice, već i izvan granica naše zemlje. Ova činjenica ima poseban značaj i težinu u godini u kojoj narodi Jugoslavije obilježavaju 50-godišnji jubilej SKJ čiji se programski ciljevi i zadaci na planu društvenog preobražaja naše zajednice ispoljuju i kroz osnivanje i rad Univerziteta, nesumnjivo, jedne od najznačajnijih kulturnih tekovina opšteg društvenog razvoja Bosne i Hercegovine.

* Čiji se Svetačanoj akademiji održanoj 2. decembra 1949. Polj. Rad.

20-godišnji razvoj Univerziteta, izražen jezikom uporednih brojeva, koje su karakteristike ekspanzije, dinamike i intenziteta razvoja naše škole i bilje.

Tako na primjer:

	1948/49.	1968/69.	1969/70.
Fakulteti i visoke škole	8	8	10
Nastavnici i saradnici (stalni i honorarni)	109	717	1.000
Studenti	1.181	5.636	15.523
Diplomirani	—	695	1.600

U ovom trenutku Univerzitet u Sarajevu izrastao je u zajednički fakulteta i visokih škola u SRBH koja u svom sastavu ima 17 fakulteta i 2 visoke škole, i to:

- Arhitektonsko-urbanistički fakultet u Sarajevu,
- Ekonomski fakultet u Sarajevu,
- Elektrotehnički fakultet u Sarajevu,
- Fakultet političkih nauka u Sarajevu,
- Filozofski fakultet u Sarajevu,
- Građevinski fakultet u Sarajevu,
- Mašinski fakultet u Sarajevu,
- Medicinski fakultet u Sarajevu,
- Metalurški fakultet u Zenici,
- Poljoprivredni fakultet u Sarajevu,
- Pravni fakultet u Sarajevu,
- Prirodno-matematički fakultet u Sarajevu,
- Rudarski fakultet u Tuzli,
- Šumarski fakultet u Sarajevu,
- Tehnički fakultet u Banjaluci,
- Tehnološki fakultet u Tuzli,
- Veterinarski fakultet u Sarajevu,
- Visoka škola za fizičku kulturu u Sarajevu, i
- Visoka tehnička škola mašinske struke u Mostaru.

U opšti sastav Univerziteta ulaze i: 23 instituta, 40 fakultetskih savjeta, Univerzitetski nastavni centar za osnove narodne odbrane, Univerzitetska studentska čitaonica, i 4 specijalne studentske ustanove. Također, univertitetske biblioteke za sada vrši Narodna biblioteka SRBH.

U prvoj fazi razvoja fakulteta i Univerziteta značajnu pomoć su pružili su univerziteti u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani. Ova pomoć sastojala se naročito u organizovanju nastavno-naučnih jedinki, u pozivljanju i pomaganju razvoja fakultetskih biblioteka i njihovih zbirki i seminara, u uzdizanju nastavno-naučnog kadra, u pozivljanju nastavnika i saradnika na rad na fakultetima našeg Univerziteta.

don vilotima. I ovom prilikom svim našim univerzitetima izražavam
u ime Univerziteta u Sarajevu duboku zahvalnost.

Univerzitet u Sarajevu aktivan je član Zajednice jugoslovenskih univer-
zitetima i učestvuje u svim programima rada od snalaže sa jugoslovenske
zajednice fakulteta i u sastavu ovih zajednica daju značajne doprinose
za unapređenje i razvoj nastave, naučnog rada i pojedinih struka u
opštini.

Teško je u kratkom izlaganju dati detaljniji pregled dostignutog rada
(i rezultata ovog Univerziteta. Uostalom, nisu ni mjerljivi svi njegovi
doprinosi u oblastima društvenog rada. Kao integralni dio društvene
zajednice Univerzitet, neosporno, zauzima značajno mjesto. Samo nekim
podacima i konstatacijama ilustriramo osnovne rezultate 20-godišnjeg
djelovanja Univerziteta u Sarajevu.

Na Univerzitetu je do sada diplomiralo oko 13.500 stručnjaka raznih
struka. To je, bez sumnje, imponantna snaga čije se prisustvo oajeta u
stavija široku masu kojom Univerzitet ostvaruje neprekidnu vezu sa
privredom i društvenim službama.

Zapečen broj kadrova školovanih na našem Univerzitetu u oblasti
naučne djelatnosti dostigao je izuzetne rezultate a neki od njih već su
dostigli zvanja vanrednih i redovnih profesora Univerziteta. Inženjeri
školorovani na našim fakultetima učestvuju kao projektanti i izvođači
važnih objekata u elektroprivredi (Trebiljica, Rama, Đerđap), saobra-
ćaju, podizanju gradskih naselja i monumentalnih građevina koje se u
svjetskim razmjerama smatraju vrhunskim dometima gradnje (Skende-
rija i dr.) u rudarstvu, poljoprivredi, zdravstvu, organima pravosuđa,
upravi, privredi i drugim djelatnostima. To je za Univerzitet u Sara-
jevu najevidentnija verifikacija rezultata njegovog dugogodišnjeg rada.

U okviru nastave III stupnja, organizovane na Univerzitetu, obuhvaćeno
je do sada oko 1.500 kandidata — diplomiranih stručnjaka, koji su na-
kon stečene diplome i provedenog rada u struci ponovno došli na Uni-
verzitet da usavrše i prošire svoja znanja, da ovladaju metodologijom
naučnog istraživanja i da se tako obogaćeni vrate u privredu i dru-
štvene službe sa radnim kvalitetima koji će se, uvjereni smo, ispoljiti
u opštim tokovima našeg razvoja. Ponovni dolazak na Univerzitet mladih,
već afirmisanih stručnjaka, znak je povjerenja u sposobnosti nji-
hovitih nastavnika.

Na Univerzitetu naučni stepen doktora nauka stekla su 343 kandidata.
Njihovi samostalni radovi i doprinosi ugrađuju se u opštu rizinicu du-
hovnih i materijalnih dobara ljudskog rada. Najveći je broj ovih kan-

naših stručnjake u pogledu programiranja i isvođenja dostignu, pa čak i jednaki poslovnih odnosa naših privrednih organizacija iz drugih zemalja. Ovakvi partnerstva pokazuju da su ispravna nastojanja i osnovne orijentacije Univerziteta na planu podizanja kvaliteta univerzitetskog rada.

Sprovedući zaključke i preporuke Savezne i Republičke skupštine i njenih organa, Univerzitet je posebno pažnju posvećivao razvijanju naučnoistraživačkog rada. Rad u 23 instituta i 46 zavoda orijentisan je ne samo u pravcu istraživanja za potrebe nastave već su ove institucije koji se realizuju u okviru fondova za naučni rad, fondova ili razvojnih centara većih privrednih organizacija, stručnih službi i drugih interesata.

Zavodi i instituti naših fakulteta realizovali su brojne i značajne istraživačke projekte. Ova djelatnost Univerziteta, usko vezana sa potrebama za povezivanje Univerziteta sa svim oblastima društvenog rada i pruža ubjedljive i brojne dokaze o otvorenosti Univerziteta i svakodnevnom potvrđivanju njegovih rezultata u praksi.

U nakladi Univerziteta štampano je za proteklih 20 godina 450 izdanja naslova (udžbenika i skripti) u tiražu od preko 350.000 primjeraka. Ostim radova (Medicinski vjesnik, Veterinarija, Godišnjak Pravnog fakulteta, Radovi Filozofskog fakulteta, Radovi Poljoprivrednog fakulteta, Radovi Mašinskog fakulteta, Arhiv za tehnologiju, i dr.) u kojima nastavnici i saradnici objavljuju naučne i stručne radove. Radove većeg broja autora iz reda univerzitetskih profesora objavljuju biblioteke Akademije nauka i umjetnosti BiH i izdavačke kuće u našoj zemlji. Iz godine u godinu sve veći broj djela autora sa našeg Univerziteta objavljuju strani časopisi i izdavači.

U okviru Univerziteta izdaje se i serija posebnih univerzitetskih publikacija kao što su Bilten Univerziteta u Sarajevu, Pregled predavanja, Statistička dokumentacija, Zbirka propisa, Zbornici rezimea doktorskih disertacija, koje upotpunjuju listu univerzitetskih izdanja i služe kao sredstvo informisanja univerzitetske i šire javnosti o radu Univerziteta. Univerzitet i fakulteti razmjenjuju ove publikacije sa stranim univerzitetima i na taj način povećavaju fond svoje biblioteke.

Univerzitet je u proteklom periodu ostvarivao dosta široku i veoma korisnu razmjenu sa nastavno-naučnim organizacijama u inostranstvu.

Na nivou Univerziteta, u skladu sa potrebama i zahtjevima fakulteta, sklopljeni su ugovori o saradnji sa Tehničkim univerzitetom u Budimpešti, sa Univerzitetom i Moskovskim automobilno-doročnim institutom.

U pripremi je uspostavljanje nastavno-naučne uprave sa svojim
 iza u Moskvi (SSSR), Ključ (SR Jugoslavija) i Filozofski fakultet
 koji ovih ugovora realizirana je čitav intenzivna razmjena nastavnika
 i saradnika, zajedničko programiranje i istraživanje odnosa nauke
 i problema, razmjena studentskih grupa, učestvovanje nastavnika u nastavi
 nastave usavršavanja i specijalizacije, razmjena grupa studenata u
 Univerzitet u Sarajevu vrši većina korisna razmjena fakultetima u
 univerzitetu sa svih pet koordinata. Osim toga koje su uspostavljene
 na nivou Univerziteta, svi fakulteti u nastavu Univerziteta ostvaruju
 intenzivnu razmjenu sa odgovarajućim fakultetima i institucijama
 zemlji i inostranstvu. Nastavna i naučna razmjena se organizirala
 u zemlji i inostranstvu znatno doprinosi savremenijem i uspešnijem
 vanju nastave i naučnog rada i uspješnijeg ostvarivanja zadatka koji
 univerziteti imaju u savremenom društvu.

Nauka i nastava oduvijek su predstavljali i predstavljaju jedinstvenu
 najbolju funkciju Univerziteta.

Univerzitet je bio nosilac naučnog rada, rasadnik novih ideja i podsta-
 cija društveno-ekonomskog razvoja svih društvenih zajednica. U
 funkcija i univerzalnost naučnog stvaralaštva opredjeljuje Univerzitet
 posebno mjesto. U sadašnjoj etapi razvoja nauke, tj. u fazi tzv. naučno-
 tehnološke revolucije u kojoj se stvaraju pretpostavke za blagostanje
 ljudskog rada, došlo je u domenu naučne djelatnosti do grandioznih
 rezultata i otkrića.

Razvoj pojedinih oblasti nauke tendira sve naglašenije njihovom međusobnom
 povezivanju, prožimanju i jedinstvu. Upravo, ova čudna
 otvara nove mogućnosti za samoorganizovanje i povezivanje naučnog
 rada, a Univerzitet time dobija novu, veliku šansu, da, razvijajući
 koordinirajući svoje djelatnosti, još jače razvija vlastite funkcije
 izvjesni problemi u finansiranju naučnih djelatnosti, razmatranje
 ostavili su tragove u organizovanju i realizaciji većih istraživačkih pro-
 jekata na nivou Univerziteta. Ali ove poteškoće mi shvatamo kao značajne
 i prateće u procesu cjelokupnog reformisanja privrednog i društvenog
 života u našoj zemlji. U stvari, cjelokupan razvoj naglašava potrebu
 reafirmacije opšteg zahtjeva koje postavlja moderno društvo: da treba
 učiniti još veće napore da se nauka nađe još u većoj mjeri tamo gdje
 joj je mjesto — na Univerzitetu. To je, prema tome, jedan od osnovnih
 programskih zadataka Sarajevskog univerziteta u 20-toj godini njegovog
 postojanja.

Nosioci osnovnih funkcija Univerziteta bili su i ostaju nastavni i
 saradnici.

U procesu razvoja Univerziteta dosta uspješno su prevladane mnoge
 poteškoće u regrutovanju, uzdizanju i usavršavanju nastavnika i saradnika.

radnika, ali još uvijek neki fakulteti nisu došli do zadovoljavajućeg rješenja.

Sistem izbora i razbora oduvijek je na Univerzitetu stvarao široku mogućnost za selekciju i jačanje odgovornosti za rad. Međutim, na nekim fakultetima ostali su nepovoljni odnosi broja nastavnika prema broju studenata, odnosno broja nastavnika prema broju saradnika. To dovodi do poteškoća u ostvarivanju mnogih korisnih zamisli koje se odnose na unapređenje organizacije nastavnog rada, uvođenje novih, savremenijih oblika rada. Poteškoće u regrutovanju potrebnog broja nastavnika prošle su skoro redovno i prvenstveno iz nepovoljnog materijalnog položaja ove kategorije radnika. U izrazito oštroj formi javlja se naročito stambeni problem. Napori Univerziteta, koji su u posljednjim godinama, bili svedeni na vlastite, inače nedovoljne finansijske izvore, ostali su neefikasni. U zadnje vrijeme u rješavanju ovih pitanja izostala je veća opravdana podrška društvenih faktora.

Često se čuju prigovori da je Univerzitet u domeni rješavanja kadrovskog pitanja ostao izrazito zatvorena ustanova. Takvi prigovori isporučeni su svake osnove. Naprotiv, rad na Univerzitetu šansa je za sve koji za taj rad ispunjavaju uslove. Kriteriji za rad na Univerzitetu nisu danas ono što su bili juče, oni se neprekidno poštavaju. Univerzitet čvrsto stoji na stanovištu da je cirkulacija kadra pod određenim uslovima neophodnost za dinamičan razvoj Univerziteta. Od osnivanja Univerziteta učesće honorarnih nastavnika bilo je izrazito visoko ali se ono i poslije 20 godina rada i razvoja Univerziteta kreće oko 20% od ukupnog broja nastavnika i saradnika. Ovaj podatak jasno ukazuje da danas nastavničko zvanje nije privlačno.

Većina nastavnika na Univerzitetu uspješno ostvaruje svoje osnovne zadatke. Mnogi od njih za svoj rad dobili su visoka društvena priznanja: odlikovanja, nagrade AVNOJ-a, 27-julske, 6-aprilske i druge nagrade i priznanja raznih ustanova i fondacija. Jozgro Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine predstavljaju kadrovi sa Univerziteta. Veliki broj nastavnika našeg Univerziteta uživa priznat ugled u naučnim krugovima u zemlji i inostranstvu. Za to su dokaz sve češći pozivi našim nastavnicima da drže predavanja na katedrama drugih univerziteta u zemlji i inostranstvu. Univerzitetu čini osobitu čast činjenica da je relativno velik broj nastavnika biran za članove naših i stranih akademija nauka, savjetnike i naučne saradnike naučnih organizacija u inostranstvu, eksperte međunarodnih ustanova i agencija. To nas uvjerava da se sve više i šire približavamo svjetskim standardima nauka.

Nastavnici Univerziteta svojim širokim radnim i društvenim angažovanjem izvan Univerziteta dokazuju u praksi svoju spremnost da se maksimalno uključe u opšte napore koji se čine na planu sprovođenja privredne i društvene reforme. Grupno ili pojedinačno, putem Univerziteta ili individualno, tj. bez obzira na formu kroz koju se ova nepre-

knjina veća se praksom ostvaruje, neosporno se dokazuje da je naša nastavnika i saradnika Univerziteta spremna da se maksimalno ukloni da svoju odgovornu misiju u društvu što uspješnije izvrši.

Ovom prilikom dužni smo da se ne pijetelimo i poštovanjem spomenimo onih nastavnika i saradnika koji više nisu živi, a koji su u velikoj mjeri doprinijeli uspješnom razvoju ovog Univerziteta.

Treba konstatovati da je Univerzitet studentskim pitanjima od uvijek posvećivao posebnu pažnju. Od svoga osnivanja do danas Univerzitet je, u pravilu, bio otvoren ustanova za sve one koji su imali uslove i stečnu univerzitetsko obrazovanje. Ograničenje upisa, i kada ga je bilo, diktirano je prvenstveno kapacitetima fakulteta.

Na Univerzitetu su otvorene najšire mogućnosti za vanredni studij. O svojevrsno povezivanje Univerziteta sa prirodom i društvenim dejstvima stalno je učvršćivano organizovanjem posebne nastave za vanredne studente, organizovanjem dopisne službe, uvođenjem posebne ispitnih rokova i drugih mjera za vanredni studij. Međutim, u prošlosti nisu bili rijetki slučajevi da su poteškoće dolazile otkuda odakle u stvarnosti ne bi smjele doći: iz radnih organizacija ili iz načina finansiranja ovih djelatnosti Univerziteta. Nije dovoljno proklamovati ideju odnosa između nauke i rada — treba konkretnim akcijama podupirati i stvarati uslove za njezovo ostvarivanje u praksi. A obrazovanje uz rad, tj. vanredni studij, zahtjeva čovjeka koji radi i koji želi da uči i da se razvija. Na Univerzitetu postoje i mogućnosti za upis na fakultete i onih kandidata, koji nemaju završene odgovarajuće škole.

Upis studenata, koji imaju prebivalište u drugim socijalističkim republikama i inostranstvu, u znatnom je porastu posljednjih godina. Nekih podataka:

Školska godina	Druga SR	Inostranstvo	Ukupno
1965/66.	2.995	78	3.073
1967/68.	3.207	247	3.454
1968/69.	3.453	398	3.851

Ovi podaci pokazuju:

— da se na naš Univerzitet upisuje relativno veliki broj studenata iz drugih socijalističkih republika, posebno nekih regiona ovih republika. To dokazuje da djelatnost Univerziteta i njegovi rezultati rada su uokvireni samo u granice naše Republike već da prevazilaze te granice.

— da broj studenata stranih državljana iz godine u godinu raste i da je u ovoj školskoj godini dostigao cifru preko 400, tj. što toliko u prosjeku ima studenata jedan srednje razvijen fakultet.

studentata iz drugih zemalja pouzdan je indikator afirmacije Sarajevskog univerziteta i lagan stanica naše zemlje.

Materijalna pitanja studenata bila su stalna briga Univerziteta: uslovi njihovih uslova, organizovanje, osiguranje ishrane i smještaja pod povoljnim uslovima, organizovanje pomaganja studentskih ustanova i studenata, vazne su pretpostavke za podizanje efikasnosti rada Univerziteta kao cjeline.

U ovoj i narednoj školskoj godini realizuje se zamašan program izgradnje objekata studentskog standarda. Ostvarivanjem ovog programa za javu, Banjaluci, Mostaru i Tuzli.

Kreditiranje i stipendiranje studenata bilo je i ostaje sastavni dio svakodnevnog staranja Univerziteta. Sa zadovoljstvom možemo konstatovati da su predlozi Univerziteta usmjereni na jačanje Republičkog fonda za kreditiranje studenata, osnivanje komunalnih fondova i interesovanih faktora. Rezultati zajedničkih mjera i skokija su zadovoljavajući a perspektive daljeg razvoja su povoljne. Univerzitet polazi od stava da materijalno obezbjeđenje studenata u toku studija predstavlja važnu pretpostavku uspješnog rada Univerziteta u cjelini.

Univerzitet je posvećivao posebnu pažnju i stimuliranju istraživačkog rada studenata. Osnivanjem Fonda «Hasan Brkić» ova djelatnost postala je mnogo organizovanija. Fond «Hasan Brkić» dodjeljuje studentima novčane nagrade, značke i priznanja i posebne stipendije, što predstavlja materijalni i moralni stimulans za bolji rad i veće rezultate.

Izloženi podaci jasno pokazuju da je naš Univerzitet u vremenu od dvije decenije svoga postojanja uspješno djelovao i postigao značajne rezultate.

Ovom prilikom sa žaljenjem moram da konstatujem da je zemljotres u Banjaluci u znatnoj mjeri pogodio naš Tehnički fakultet i poranio njegov normalan razvoj (Zgrada fakulteta i instrumentarij), i to onaj najskuplji, u znatnoj mjeri su oštećeni a studentski dom je potpuno neupotrebljiv. Naš Univerzitet kao i svi fakulteti i radni ljudi naše univerzitetske zajednice odmah su pritekli u pomoć i izrazili spremnost da prihvate nastavnike i studente i organizuju nastavu dok se stanje popravi. Posebno ističem izraženu spremnost svih naših univerziteta i fakulteta da istu takvu pomoć pruže drugovima iz Banjaluke na čemu im toplo zahvaljujemo. Ovim prilikom sa osobitim zadovoljstvom isti-

tem afinitet i pregledljivo nastavnika, studenata i drugog osoblja fakulteta i njihovu upornost da, i pored poteškoća i odbojnosti, nastave u Banjaluci i Fakultet u što kraćem roku osposobe za rad. Duboko me bio impresioniran videći sa koliko entuzijazma i zalaganja nastavnici i studenti neposredno lično učestvuju u izvođenju radova na popravljenoj fakultetske zgrade.

Drugarice i drugovi,

reforma Univerziteta još i sada predstavlja veoma kompleksan i u nekim elementima i nedovoljno definisan pojam. Stavovi u odnošju na reformu kreću se na liniji optimalnih i ostvarljivih zahtjeva i stala se površinu izbijaju i neke razlike u prilazu proceduri reforme. Polazni od optimalnih zahtjeva žele se radikalne promjene postojećeg stanja dok opreznije pristupanje razmatranju ovog veoma složnog pitanja ima u vidu one mjere koje su straznjernje našim materijalnim uslovima i subjektivnim snagama unutar Univerziteta. Iako se često u štampi i drugim sredstvima komuniciranja izvjesno razlike u stavovima karakteriziraju kao sukob, duboko sam uvjeren da u suštini stvari toga nema. U javnosti često se ističe da je naš Univerzitet začauren i da je odvojen od privrednih i društvenih organizacija. Što se tiče našeg Univerziteta ta konstatacija ne odgovara stvarnosti, jer je Univerzitet od svoga postanka bio i ostao otvoren prema društvu i vrlo tijesno saradivao na rješavanju svih društvenih problema. Nastavno osoblje našeg Univerziteta nije regrutovano na klasični način — student, asistent, profesor, već je veliki dio nastavnika i asistenata direktno došao iz proizvodnje i drugih društvenih službi i ostao u kontaktu stalne saradnje s ovdješnjim organizacijama. Jasno je da Univerzitet ne postoji, ne živi za sebe, već radi zadovoljenja društvenih potreba i spreman je već postojećoj saradnji proširiti i upotpuniti, vodeći pri tom računa da ta saradnja bude u skladu s funkcijama Univerziteta. Otvorenost fakulteta i Univerziteta prema društvu dolazila je vidno do izražaja i u samoj organizaciji upravljanja ovim institucijama. Sve do posljednje novele ZOVŠ (po kojoj predsjednici fakultetskih i univerzitetskog savjeta treba da budu nastavnici) na čelu fakulteta i univerziteta stajali su eminentni predstavnici društvene zajednice a na te položaje birali su ih sami nastavnici.

Univerzitet u cjelini stoji na stanovištu reforme, jer je jasno da dalji razvoj Univerziteta treba postaviti na takve osnove da on može odgovoriti zahtjevima i potrebama zajednice kako u pogledu kvaliteta i stepena obrazovanja koje pruža diplomiranim studentima tako i u pogledu rezultata u naučno istraživačkom radu. Nesumnjivo je da niko na Univerzitetu ne želi na Univerzitet ostane na ovom razvojnom stupnju. Izujestan oprez u programiranju mjera koje se u reformi predlažu u biti trebalo kvalifikovati kao suprotstavljanje reformi. U tom pogledu naša štampa često pretjeruje. Nisu rijetki napisi koji jedнострано i neobjektivno pa i ponekad i bez ikakvih argumenata prikazuju stanje

na Univerzitetu, kao da se radi stvariti politika sukoba i oštrog konfrontiranja na liniji reforme. Postoji diskusija o metodama i mjerama, a mi mislimo da se tom poslu ozbiljno i odgovorno pristupa. U reformi Univerziteta angažovani su i zajednica i Univerzitet, a unutar Univerziteta nastavnici, studenti i drugi saradnici. Ali, nesumnjivo je da odgovornost i rezultatima njihova rada treba zauzeti objektivniji stav, od generalizirajućih kritika koje pogadaju sve ljude na Univerzitetu a konkretno zasnovani na činjenicama direktno udara na slaba mjesta, uzbuđuje savjest i podstiče na zdravu akciju.

Ovo što u reformi treba da bude najbitnije jeste usaglašavanje djelatnosti Univerziteta sa potrebama našeg društva i organsko povezivanje nizu problema koje treba u vezi s ovim riješiti prvenstveni zadatak je osim razvika nauke i tehnologije, da se oblici nastave i rada za studente prilagode potrebama savremenog obrazovanja stručnjaka tako da nastavi dođu do izražaja najnovija naučna dostignuća. Vodeći računa o mogućnostima ostvarenja ovog zahtjeva, nastavu treba podijeliti na redovnu i specijalnu i, ovu posljednju uvrstiti u redovnu obavezu fakulteta. Vodeći računa o realnim okolnostima u kojima se Univerzitet nalazi i iz čijih okvira ne možemo brzo izaći, u procesu redovne nastave treba preduzeti mjere intenzivnijeg i aktivnijeg upućivanja studenata u proces izvođenja nastave. Svaki fakultet će učiniti potrebne napore da u skladu sa prirodnom svoje djelatnosti iznađe odgovarajuće forme nastave i saradnje sa studentima u cilju razvijanja jačeg interesa za sticanje znanja. Skala ovakvih oblika već je prezentirana, ali treba dati nove napore da se stalno iznalaze i produbiju oblici savremenijeg rada u kojima će aplikativni dio nastave dolaziti do potrebnog izražaja. Ostvarenje ovog zahtjeva moguće je uz još jače privlačenje stručnjaka iz prakse u nastavu i povjeravanje ovog dijela nastave onima koji su u praksi postigli izuzetno zapažene rezultate.

Imajući u vidu veoma rapidan razvoj savremene nauke i potrebe da se stručnjaci stalno drže u kursu savremenih naučnih dostignuća, specijalna nastava na fakultetima odnosno na Univerzitetu kao zajedničkom centru, sve više poprima značaj i treba da postane jedan od osnovnih zadataka ovih ustanova. Uvođenjem raznih oblika osavremenjavanja znanja i sticanja potrebne specijalnosti u stručni fakulteti će u najpotpunijoj mjeri odgovoriti zadacima reforme. U tom pravcu moramo učiniti posebne napore da se ideja o permanentnom obrazovanju postepeno provodi u djelo. Međutim, ne treba gubiti iz vida da fakulteti i Univerzitet ne mogu sami uspješno ostvariti ove zadatke. Potrebno je

razumijevanje i velika pomoć cijele društvene zajednice a naročito vršnih i drugih organizacija. Tu pomoć će se realizirati u obliku laboratorija za nastavu, zavoda i drugih istraživačkih institucija omogućavanja stručnjacima da neposredno učestvuju u izvođenju naučno-omogućavanju radničima željnih usavršavanja da dobiju potrebne uvjete za ovakav rad, kao i priznanje stečenog stepena znanja. Može istaći da se ova pomoć nudi ali je pitanje koliko je ona stvarna i koliko samo deklarativna. Uostalom, to će praksa u budućnosti većinom pokazati. Imajući u vidu dosadašnje iskustva sa vanrednim studentima susretali smo tako nerazumijevanje kod nekih radnih organizacija nam se ono čini neshvatljivim.

U razmatranju pitanja vezanih za ostvarenje zadataka utvrdjenih na ovom Univerzitetu nisam pomislio materijalna sredstva potrebna da se ovaj veliki poduhvat uspješno ostvari. Do sada je bilo prigovora da u isticanjem materijalnih pitanja teži odlaganje ili čak onemogućavanje provođenja reforme. Nesumnjivo je da uspjeh reforme zavisi od zalaganja i studija svih činilaca u procesu realizacije ovog novog koraka. Nema sumnje da reforma pretpostavlja jači angažman nastavnika i saradnika kako u razvijanju nastave tako i u naučno-istraživačkom radu, da studenti u znatnoj mjeri skrate prosječan rok završavanja studija i pokažu viši stepen savladavanja znanja, naročito u fundamentalnim disciplinama njihove struke, da privredne i druge organizacije kao i njihove asocijacije pokažu više interesa za uspješno ostvarenje intencija reforme i dopunom materijalnih sredstava omoguće brži razvoj visokoškolskih ustanova, da društvena zajednica za proširene obaveze obezbijedi jača materijalna sredstva. Svima nama treba da bude jasno da reforma pored ličnog zalaganja i entuzijazma mora imati obezbjeđenu materijalnu bazu.

U centru reforme je i pitanje jačeg razvijanja samoupravnih odnosa Univerziteta i fakultetima. Kod ovog treba imati u vidu da se na fakultetima istovremeno obavlja obrazovno-vaspitna i naučno-istraživačka djelatnost i da u ovom jedinstvenom procesu istovremeno učestvuju nastavnici, saradnici, studenti i administrativno-tehničko osoblje. Svi od ovih kategorija, na osnovu učešća u ostvarivanju ove djelatnosti ima pravo i dužnost da, na načelima saradnje i zajedničke odgovornosti za uspješno ostvarivanje programa i zadataka, učestvuje u samoupravnom odnosima i radnim procesima. Imajući u vidu da se pravo i dužnost učešća u samoupravljanju zavisa na rezultatima rada, ova obaveza treba da bude adekvatno uložena i funkciji u ovim odnosima. Kod razmatranja ovog pitanja pogrešno je preneglašavati mogućnost učešća na račun druge kategorije. Ako bi se polazilo s tog stanovišta, ne bi od ovih kategorija mogla da postavi pitanje adekvatnijeg učešća. Iako je gotovo opšta konstatacija da je uloga nastavnika u samoupravljanju dosada bila preneglašena i oni bi mogli da postavljaju pitanje o njihovom učešću u utvrdjivanju cijene njihova rada, jednog od bitnih

sja samoupravljanja. Nastavnici i saradnici još uvijek nisu u mogućnosti da realno utiču na materijalni položaj i da ostvaruju dohodak srazmjerno vrijednosti i rezultatima svoga rada. Učešće nastavnika, saradnika kao i stručno-tehničkog osoblja svodi se u stvari na raspodjelu već određenih sredstava od faktora van Univerziteta.

Kod rješavanja pitanja učešća u samoupravljanju na Univerzitetu i fakultetima treba imati u vidu složenost Univerzitetske zajednice i u tom kontekstu svakoj kategoriji obezbijediti stvaran uticaj na rješavanje pitanja koja se odnose na njen položaj. Sve ove kategorije treba da učestvuju u rješavanju zajedničkih pitanja kao saradnici a ne kao odvojene i suprotstavljene grupe. Donošenje odluka treba da se zasniva na argumentaciji a ne na preglasavanju. Kod rješavanja pitanja širog učesća studenata u samoupravljanju na fakultetima treba imati u vidu da takav položaj iz osnova mijenja njihov odnos i odgovornost prema radu i rezultatima rada. Vodeći računa o ovom, radni studenti treba sami da eliminišu iz samoupravljanja sve nemarne studente koji ne postižu pozitivan rezultat u toku studije. Treba se odlučno suprotstavljati metodama pritiska onih studenata koji ne odgovaraju svojim obavezama i nastoje da iskoriste samoupravljanje u negativnom pravcu. Kako se inače može objasniti već izvršeno proširivanje učesća studenata u organima upravljanja na fakultetima i uporedno smanjivanje njihovih radnih obaveza. U prethodnoj školskoj godini imali smo pojevre da su skoro svi fakulteti izmijenili režim studija i napustili princip godinu za godinu, smanjili broj radnih časova u nedjelji, ukinuli neke obavezne kolegije i druge mjere koje su pokazale pozitivne rezultate, a takav odnos je evidentno suprotan pozitivnim tokovima reforme.

Smatrao sam da je sve ovo bilo potrebno istaći da bi se kod predstojeće promjene propisa o organizaciji rada i samoupravljanja na Univerzitetu i fakultetima pravilno ocijenilo i samoupravljanje tako organizovalo. Svi smo ubijedeni da utvrđene slabosti i nedostatke treba otkloniti i pronaći takve instrumente i utvrditi takve mjere koje će u vremenu koje pred nama predstoji Univerzitet osposobiti da ide u korak sa novim društvenim strajmljenjima i da korisno služi društvu, uključujući u sve njegove tokove.

Pri tom očekujemo, kao što je to bilo i do sada, da će Univerzitet naći takvu podršku naših društvenih organizacija: Saveza komunista, a posebno organizacija na fakultetima, Udruženje univerzitetskih nastavnika, Saveza studenata i predstavničkih organa i društvenih zajednica.

Sarajevo, 2. decembra 1968. godine.